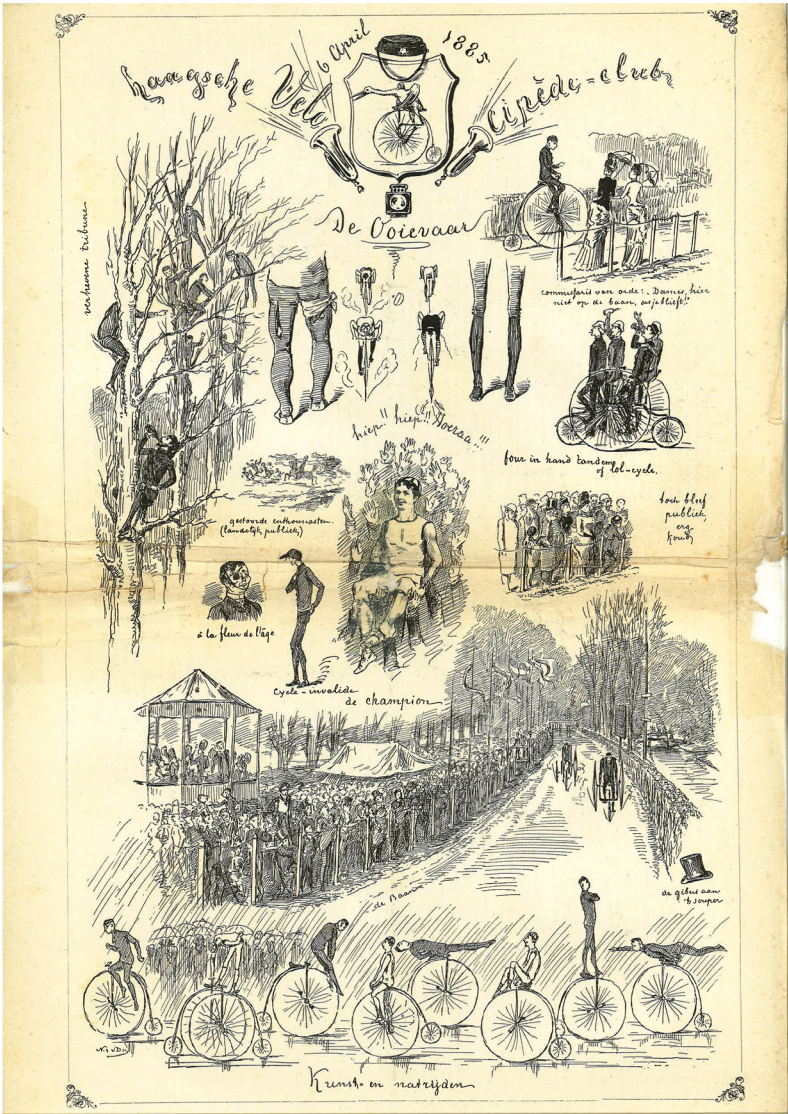

ERIK VAN LAKERVELD

WONDER WIELENAAR

HOE PIM KIDERLEN ALS EERSTE NEDERLANDS KAMPIOEN VAN ROTTERDAM
NAAR LEEUWARDEN FIETSTE EN HET LAND IN BEWEGING BRACHT.

Getekend verslag van de wielervedstrijden in Den Haag op 6 april 1885, waar Emile Kiderlen de grote winnaar was. Afkomstig uit het Humoristisch Album. 'De champion' van de dag staat centraal afgebeeld, met erboven de loftuitingen van het publiek dat hem op de schouders neemt: 'hiep!! hiep!! Hoeraa!!!'.

Laatste pagina uit De Kampioen van december 1885 met bovenaan een advertentie van Jules Herckenrath die geurt met het succes dat Pim Kiderlen op een van zijn rijwielen boekte.

ADVERTENTIEN.

Als bewijs voor de deugzaamheid mijner WIELERS diene, **dat de Heer Kiderlen zijne uiterste tevredenheid betuigde** over de hem door mij geleverde Machine welke hij op zijn locht van Rotterdam naar Leeuwarden bereed (346 Kilometer in 16 uur en 25 minuten werkelijken rijtijd) en **waaraan bij aankomst te Leeuwarden niet het minste mankeerde**.
Deze en andere Prima Wielers zijn uitsluitend bij mij verkrijgbaar tot de meest Concurrerende prijzen.

Jules Herckenrath, Rotterdam 1/13, Willemsplein
VRAAGT LAATSTE PRIJSNOTEERINGEN.

Soliede eigengemaakte goed geleverde
dichtslaande IJzeren Stoelen à f 1.20
dito Vierkante Tafels à f 3.

AAN DE
SCHIEDAMSCH E FABRIEK VAN IJZEREN HEKKEN.
Worden bij groote partijen ook verhuurd.

G. J. VINCENT & Co., Schiedam.

Fabriek met Stoomvermogen van alle soorten RIJWIELEN.
REPARATIEN EN FITTINGS WORDEN BILLIJK GELEVERD.
Levert Rijwielen van 't Buitenland, Engeland en Amerika,
onder één jaar GARANTIE.
EERSTE SOORT KANGAROO, alles op Bal Assen, tot zeer billijke prijzen.
Adres: **H. BURGERS, DEVENTER.**
Nieuw model ZADEL, BEL en GUMMI HANDVAT, enz.

JOHAN KOOPMANS & Co. AMSTERDAM.
PRIMA ENGELSCH E RIJWIELEN
in verschillende soorten, afmetingen, kwaliteiten enz., in Ruime Keuze voorhanden.
GELIJSTREERDE CATALOGUS met Prijs-Courant en Handleiding, op aanvraag KOSTELOOS verkrijgbaar.
Johan Koopmans & Co., Keizersgracht 302, Amsterdam.

Tot nu toe werd onder Velocipedisten in hooge mate het genis gevoeld van eenen afstandmeter in Kilometers in plaats van Engelsche mijlen. Na veel moeite is het ons gelukt in Engeland een fabrikant te vinden, die aangenomen heeft dezelve voor ons in Kilometers te maken.
Een proefexemplaar heeft aan alle eischen voldaan en bieden wij dezelve thans onder garantie aan tot den prijs van f 10.— franco door het geheele Rijk.
Bij eventuele orders gelieve men de hoogte der Velocipedes op te geven aan de enige Depothouders
D. WEBSTER & Co. TE HAARLEM.

AGENTEN gerraagd voor den verkoop dezer Afstandmeters, alsmede voor onze beroemde Velocipedes.

Op de volgende pagina's: portretten van Emile Kiderlen, eind 1885 of begin 1886 gemaakt door fotograaf Carl Emil Mögle.
Adverteerde met zijn 'cabinet-portretten' in De Kampioen: 'Cabinet-Portretten van den beroemden Champion, de Heer E. M. KIDERLEN, Jr.
Met welwillende, speciale vergunning van den Heer KIDERLEN, breng ik portretten in den handel; drie poses. 1. buste (met het grootste aantal medailles); 2. staand naast het rijwiel; 3. op het rijwiel zittende.'

Inhoudsopgave

9	Een woord vooraf
13	Proloog
19	Hoofdstuk 1 Rotterdam, zaterdag 21 november 1885, 20.00 uur
27	Hoofdstuk 2 Gouda, zaterdag 21 november 1885, 21.00 uur
35	Hoofdstuk 3 Montfoort, zaterdag 21 november 1885, 22.30 uur
47	Hoofdstuk 4 Utrecht, zaterdag 21 november 1885, 23.43 uur
63	Hoofdstuk 5 Amersfoort, zondag 22 november 1885, 1.30 uur
73	Hoofdstuk 6 Voorthuizen, zondag 22 november 1885, 3.00 uur
101	Hoofdstuk 7 Milligen, zondag 22 november 1885, 4.15 uur
119	Hoofdstuk 8 Apeldoorn, zondag 22 november 1885, 5.10 uur
125	Hoofdstuk 9 Hattem, zondag 22 november 1885, 7.50 uur
143	Hoofdstuk 10 Zwolle, zondag 22 november 1885, 8.05 uur
159	Hoofdstuk 11 Meppel, zondag 22 november 1885, 12.00 uur
167	Hoofdstuk 12 Steenwijk, zondag 22 november 1885, 15.30 uur
175	Hoofdstuk 13 Heerenveen, zondag 22 november 1885, 15.35 uur
185	Hoofdstuk 14 Akkrum, zondag 22 november 1885, 17.05 uur
193	Hoofdstuk 15 Leeuwarden, zondag 22 november 1885, 18.35 uur
199	Epiloog
203	Dankwoord
205	Bronnen

Hoofdstuk 1

Rotterdam, zaterdag 21 november 1885, 20.00 uur

Kiderlen rilt. Het is acht uur 's avonds en hij staat klaar voor het grootste wielervontuur van zijn jonge leven. Binnen 24 uur van Rotterdam naar Leeuwarden. Oei. Binnensmonds vervloekt hij zijn stoutmoedigheid en de grootsprakigheid waarmee hij tegen zijn vrienden had gepocht dat hij, Emile Kiderlen junior, net begonnen als student aan de Polytechnische School in Delft, wedde dat hij het kon, op de fiets. Ze hadden gelachen. Ja, hij mocht dan bij de wielervedstrijden in Nijmegen op meerdere onderdelen het Meesterschap van Nederland hebben gewonnen en zelfs internationale wedstrijden op zijn naam hebben geschreven, maar dat was klein bier vergeleken met zo'n marathontocht. Wedstrijden waren zelden langer dan tien kilometer. Van Rotterdam naar Leeuwarden zou rond de driehonderd kilometer zijn.

Indertijd had hun gelach Kiderlen alleen maar gesterkt in zijn overtuiging dat het kon: een officieus wereldrecord lange afstand vestigen. Maar nu de koude novemberwind door zijn fietskleding snijdt en hij Pierre Fauchey, met een flair die bij zijn Franse wortels past, ziet klaarstaan om zijn vertrektijd op het officiële bondspapier te noteren, slaat de twijfel toe. Waarom had hij toch

Terwijl ze richting Voorthuizen bolderden, dacht Kiderlen na over wat Meursing over zijn langeafstandstocht had verteld. Zelf had hij de berichten over de 'grote tochten' in *De Kampioen* en de internationale wielersbladen ook gelezen. Zijn eerezucht verleidde hem tot een poging om een afstandsrecord te vestigen, maar nu hij eenmaal onderweg was, viel het hem tegen. Hij was gewend niet langer dan een paar kilometer voluit te rijden. Zo'n lange rit op een relatief gezapig tempo bleek zwaarder dan hij had verwacht, voor zijn zitvlees, zijn polsen en zijn geest. Hij was meer een man van de korte explosieve inspanning. Of vermoeide hem de nachtelijke duisternis, die nog intenser werd toen Van Haagen hem bij Voorthuizen alleen liet?

In zijn eentje voortjakkend op de door kale bomen omzoomde straatweg kwam de twijfel. Was dit nu wel verstandig geweest? Had hij niet gewoon met dat hele wielrennen moeten stoppen? In september had hij er eigenlijk al de brui aan gegeven en zijn drie bicycles via een korte annonce in *De Kampioen* te koop aangeboden:

Daar ik wegens drukke bezigheden genoodzaakt ben met Velocipederijden uit te scheiden, zoo bied ik de volgende

MACHINES te koop aan:

Mijn 54" **Race Bicycle**, „Queen Anna” (Frank Gibbon's make), 11³/₄ K.G., waarop ik sedert April 19 eerste en 7 tweede prijzen won, voor **f 150,—**.

Mijn 40" **Race Tricycle**, „Queen Anna II” (Frank Gibbon's make), 21 K.G., (geared to 60") waarop ik sedert Juli 8 eerste en één tweede prijs won, voor **f 210,—**.

Mijn 36" **Racer Safety**, „Princess Anna” Gewicht 14 K.G. Geared to 72" voor **f 165,—**.

Franco brieven te adresseeren E.M. KIDERLEN Jr.,
Delfshaven.

Hij zou aan zijn studie in Delft beginnen en wilde daar zijn aandacht aan wijden. Zijn vader betaalde goed geld voor de colleges en hij wilde hem niet teleurstellen. Bovendien was zijn liefde voor de racerij enigszins bekoeld nadat hij aan het eind van de zomer ongewild in een controverse was beland. De kiem daarvoor was gelegd op 28 juni in Tirlemont – Tienen in het Nederlands – een stadje in Vlaams-Brabant, iets ten oosten van Leuven. 'Internationale Wedstrijden te Tirlemont onder bescherming van het gemeentebestuur,' had hij in *De Kampioen* gelezen. Op het programma stonden een wedstrijd voor tweewielers over 2000 meter, een recordrit over 4350 meter en een race voor driewielers over 1550 meter. Een kolfje naar Kiderlens hand.

De junidag in Tienen was prima begonnen. Het was heerlijk weer en de organiserende vereniging Sport Vélocipédique de Louvain had de deelnemers allerhartelijkst ontvangen. Minder reden tot vreugde gaf de baan. Alsof het een Belgenmop betrof waren de bochten verkeerd om aangelegd: de 'baanrondingen', constateerde *De Kampioen*, 'waren naar binnen in plaats van naar buiten opgehoogd.' Ook was de straal van de bocht heel klein, zes meter slechts. Het resultaat liet zich uittekenen: 'de eene val' was 'op den andere' gevolgd. Zelfs Kiderlens naamgenoot, de meer dan ervaren Emile de Beukelaer, was tegen de grond gesmaakt, en ook oud-bondsvoorzitter Charles Bingham was zwaar ten val gekomen. 'De nieuwe renmachine van onze oud-president was total verbrijzeld en hij zelf licht aan den arm gekwetst,' noteerde de verslaggever. Kiderlen was niet gevallen. De man die bij het onderdeel kunstrijden in de stromende Haagse regen fietsacrobatiek had laten zien, liet zich door een slecht aangelegd circuit niet zo snel tegenhouden. Onder luide toejuichingen van het publiek had hij de wedstrijd gewonnen.

Dat zijn behendigheid nagenoeg onbegrensd was, had Kiderlen diezelfde dag laten zien tijdens de wedstrijd over 4350 meter. De

tussen zijn reservekleding en gereedschap moet zijn ploertendoder liggen. Ja, daar voelt hij de ijzeren staaf, die tegen honden zoveel effectiever was dan een zakje peper. Een ijzeren staaf bovendien die zelfs de stoerste man schrik kon aanjagen. De naam zei genoeg. Maar... twee man?

Kiderlen besluit de ploertendoder niet in de lucht te heffen, zodat meteen duidelijk is dat hij een knuppel in de hand heeft, maar de staaf zo vast te houden dat het lijkt alsof hij een pistool heeft.

‘Pas op, of ik schiet,’ brult hij op het moment dat de twee het touw strak trekken. Zijn stem klinkt schrill en hard in de stilte van de nacht.

In ieder geval een van de twee kwaadwillenden wordt door zijn list misleid en laat het touw vallen. De man sprint weg. Zijn kompaan, die snapt dat hij in zijn eentje weinig met het touw kan beginnen, vlucht hem achterna.

Kiderlen trapt door, zijn hart bonkend in de keel, en ‘zeker met grotere snelheid dan voor dit ongeval ten einde daardoor zijne vervolgers te beletten hem in te halen’. De adrenaline drijft zijn tempo nog verder op.

Kiderlen liet niet met zich spotten. Als hij werd uitgedaagd, kon hij bijzonder giftig worden. Dat bleek in ieder geval tijdens een voorval dat jaren later plaatsvond. Kiderlen was inmiddels in de voetsporen van zijn vader getreden en runde een spiritusfabriek in Bordeaux. Toen hij eens tijdens een wandeling werd aangevallen, takelde hij zijn belager ernstig toe. Ditmaal was een wandelstok zijn enige wapen. ‘Onverwachts werd de heer Kiderlen van achteren met beide handen de keel dichtgeknepen; er ontstond een worstelstrijd en beiden vielen op den grond, doch de aanvaller, die nog altijd de keel dichtkneep, lag onder,’ schreef de *Leeuwarder Courant* in 1892. ‘Nu wist de heer Kiderlen hem met dat

stokje zoodanig op het hoofd te ranselen, dat de aanvaller geheel bebloed losliet en bewusteloos op den grond bleef liggen. Onmiddellijk daarop deed hij aangifte bij de politie, die zich naar de plaats begaf waar de snoodaard was blijven liggen, doch de vogel was gevlogen; men vond niet anders dan sporen van bloed. Den volgenden morgen meldde zich een man aan, wien een oog was uitgeslagen, en zoo kwam de justitie achter den naam van den aanvaller.’ Nee, de mannen die hem op de Veluwe ten val hadden willen brengen waren met het toneelstukje van Kiderlen nog goed weggekomen!

Voortrazend over de eindeloze en rechte straatweg zakt de schrik langzaam weg. Maar binnensmonds vervloekt Kiderlen de Veluwe en de godvrezende bevolking die zich zo fanatiek teweer stelt tegen de vélocipède, tegen de vooruitgang in het algemeen. Het kwam niet als een verrassing dat hij juist hier, op de schrale gronden van de Veluwe, zoveel vijandigheid had ontmoet. Dat hij uiteindelijk voor deze route had gekozen, was al uit nood geboren. Het zou veel sneller zijn geweest om via Nijkerk, Putten, Harderwijk en Elburg naar Zwolle te rijden. Dat was hij oorspronkelijk van plan geweest, maar nadat de gemeente Oldebroek hem een gemeen staaltje regelgeving tussen de spaken had gestoken, was het te riskant geworden om die route te nemen.

De gemeenteraad van het Veluwse plaatsje had op 2 april besloten om het fietsen aan banden te leggen. Steen des aanstoots was de angst die Gerrit Jan Puttenstein met zijn vervaarlijk piepende hoge bi de andere inwoners aanjoeg. De boer uit Wezep had bij rijwielfabriek Burgers in Deventer een houten rijwiel met ijzeren